

TA'LIM JARAYONIDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM TEXNOLGOYALARINING AHAMIYATI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20536948>

Xamalova Feruza Yunusovna

*Farg'ona viloyati Pedagogik mahorat markazi
dotsenti v.b,*

tel: (+998) 916807894, e-mail: feruzaxamalova@mail.ru

Annotatsiya

Ushbu maqolada bugungi kunda ta'lim berishda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining ahamiyati, hamda zamonaviy interfaol metodlarni qo'llash haqida xulosa va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar

shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, pedagogik texnologiyalar, interfaol metod, mustaqil fikrlash, erkin tarbiya, o'yin texnologiyalari;

Аннотации

В данной статье представлены выводы и рекомендации относительно важности личностно-ориентированных образовательных технологий в современном образовании, а также использования современных интерактивных методов.

Ключевые слова

Образование, ориентированное на личность, педагогические технологии, интерактивные методы, независимое мышление, бесплатное образование, игровые технологии;

Annotation

This article provides conclusions and recommendations on the importance of person-centered educational technologies in education today, as well as the use of modern interactive methods.

Keywords

person-centered education, pedagogical technologies, interactive methods, independent thinking, free education, game technologies;

Bugungi tez o'zgaruvchan iqtisodiy, ijtimoiy va ma'naviy hayot o'quvchi yoshlar dunyoqarashini shakllantirish uchun ta'lim - tarbiya jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan keng foydalanishni taqazo etadi. Pedagogik

texnologiyalarning asosiylaridan biri -bu shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalaridir. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim bu tabiiy tizim hisoblanib, o'quvchining noyob shaxsiy rivojlanishi, uning o'ziga hos qobiliyatlarini va psixologik yo'nalishlarini hisobga olgan holda shakllantiriladi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasining asosi - o'quvchining individualligini tan olish va uning rivojlanishi uchun zarur va etarli sharoit yaratishdir. Har bir o'quvchining psixologik xususiyatlarini hisobga olib, individual ishlash uchun o'quv jarayonini o'zgacha tashkillashtirish lozim bo'ladi. Buning uchun o'quv matnlari, didaktik materiallar, ulardan foydalanish bo'yicha metodik tavsiyalar, o'quv dialogi shakllari, o'quvchilar bilimni nazorat qilish shakllari maxsus loyihalashtirilib, o'quvchilarning bilim olishi va rivojlanishiga qaratiladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda pedagogik jarayon shaxsda belgilangan sifatlarning shakllanishiga qaratiladi. Pedagogik jarayon bu belgilangan maqsadga erishish hamda shaxsning xususiyat va sifatlarini ijobiy tomonga o'zgartirishga qaratilgan tarbiyachi va tarbiyalanuvchi o'rtasidagi aniq bir muddat va ma'lum tarbiyaviy tizimda maxsus tashkil etilgan o'zaro munosabat.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'quv jarayonini loyihalashning o'ziga hos tomonlarini hisobga olishni, ya'ni o'quvchi shaxsi modeliga avvaldan belgilab qo'yilgan talablardan yiroq bo'lishni taqozo etadi. Ijtimoiy o'sish jarayonlarining shaxsga bo'lgan ta'sirini hisobga olgan holda talim jarayonida har bir o'quvchi o'zini yoshlik davri nashidasini sezishi, balog'at davrida erkin, mustaqil, ijodkor va har tomonlama barkamol inson bo'lib o'sishini hisobga olish zarur omillardan biridir.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi o'z ichiga quyidagi texnologiyalarni ham qamrab oladi:

- ▶ shaxsga insonparvarlik yondoshuvi;
- ▶ hamkorlik texnologiyasi;
- ▶ o'yin texnologiyasi;
- ▶ kommunikativ ta'lim texnologiyasi;
- ▶ erkin tarbiya texnologiyasi;
- ▶ bolani qo'llab-quvvatlash texnologiyasi

O'quv jarayonining tarkibiy komponentlari:

1. Tahlil, sintez, taqqoslash, tizimlash.
2. Ilmiy qarash va qonuniyatlarni bilish sababli aloqalarni tushunish, anglash.
3. Mahorat egallash va tizimlash.
4. Amaliyotda mavjud muammolarni mustaqil hal etish faoliyati.
5. O'z-o'zini nazorat qilish, erishilgan bilimlarni tashxis qilish.

6.Faoliyat natijasining ideal darajada bo'lishini oldindan bilish.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasiga qo'yiladigan talablar:

- dialog(o'zaro suhbat);
- faollik va ijodkorlik;
- bolaning individual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash;
- o'quvchiga mustaqil ijod qilishi, qaror qabul qilishi, ta'lim olish turi va

uslublarini tanlashi uchun keng imkoniyat yaratib berish;

Pedagog quyidagi talablarga javob berishi kerak:

- san'at, ijodkorlik va bolaga xurmat bilan munosabatda bo'lish;
- insoniy, pedagogik pozitsiyada bo'lish;
- bolalarning ruhiy va jismoniy sog'lom bo'lishi va bolalik ekologiyasi haqida qayg'urishi;
- doimiy ravishda madaniy-informatsion, fanni rivojlantiruvchi yangiliklardan unumli foydalanib ta'lim jarayonini boyitib borishi;
- ta'lim mazmuni bilan ishlashni bilishi va ung shaxsga yo'naltirilgan shakl bera bilishi;
- har hil pedagogik texnologiyalardan foydalana olishi va ularga shaxsni rivojlantiruvchi yo'nalish bera olishi;
- har bir bolaning individual xususiyatlarini qo'llab-quvvatlashi va ularni rivojlantirish haqida qayg'urishi.

Kichik guruhlarda ijodiy izlanishni tashkil etish metodi

Kichik guruhlarda ijodiy izlanishni tashkil etish metodi 1976 yili Tel-Aviv universiteti professori Sh.Sharan tomonidan ishlab chiqilgan. Bu metodda ko'proq o'zgartirish imkonini berish;

-o'qituvchi barcha o'quvchilarni munozaraga jalb etish va sinfdagi hamma o'quvchilar o'rtasida munozara jonlanishini yuzaga keltirishi mumkin.

«Nuqtai nazaring bo'lsin» uslubi o'quvchilar o'rtasida munozara yuzaga kelishi va ular munozara jarayonida o'z fikrlarini o'z sinfdoshlaridan ularning nuqtai nazarini o'zgartirishga ishontiradigan g'oyalarni eshitib o'zgartirish yoki avvalgisini mustahkamlash imkonini berish maqsadida qo'llanadi. O'quvchilar shuningdek, maktab, mintaqa, respublika va jumla insoniyat uchun xarakterli bo'lgan eng dolzarb muammolar o'z nuqtai nazarlarini asosli dalillash va himoya qilishga o'rganadilar.

O'quvchi ochiqdan-ochiq savollar uslubi bilan odatda dars jarayonida faol bo'lmagan o'quvchilarni munozarada ishtirok etishga majbur qiladi.

Mashqni o'tkazish uslubiyati

1. Tayyorgarlik: o'qituvchi sinfning to'rt burchagiga yoki sinfning ma'lum ochiq makoniga to'rtta tablichka osib qo'yadi.

2. Sinf o'lcham yoki o'quvchilar soniga bog'liq holda olti yoki sakkiz ko'ngillini chaqiradi. Bordi-yu, o'yinda sinf o'quvchilarning bir qismi ishtirok etsa, unda qolganlari o'z joylarida o'tiraveradilar.

3. O'yin paytida band bo'lishi uchun ishtirok etmayotgan o'quvchilarga ham topshiriq berish zarur.

O'yining o'zini boshlashdan avval o'qituvchi darsga yo'l-yo'riqlar berishi zarur, jumladan:

1. Ta'kidlov o'qib berilganidan keyin o'z fikringizga muvofiq tablichkalar yonidan joy egallang.

2. O'z nuqtai nazaringizni asosli dalillab berishga shay turing.

3. Agar muammoga nuqtai nazaringizni o'zgartirishga undovchi asosli dalilni eshitsangiz, o'z o'rningizni almashtirishingiz mumkin.

4. Sinf doshlarigiz ta'kidlariga o'z fikringizni bayon etishga shay turing.

5. O'qituvchi o'yinda ishtirok etmayotgan o'quvchilarga topshiriqlar beradi, masalan:

- ularning fikricha eng ahamiyatli ta'kidlovlarni yozib borish;

- o'yin jarayonida o'z o'rnini o'zgartirmagan o'quvchilarni yozib borish;

- eng asosli dalillab berilgan javoblarni yozib borish.

Hamkorlikda o'qitishning «Birgalikda o'qiymiz» metodi

Hamkorlikda o'qitishning «Birgalikda o'qiymiz» metodi 1987yili Minnesot universiteti professorlari D.Jonson, R.Jonsonlar tomonidan ishlab chiqilgan. Sinf o'quvchilari 3- 5 kishidan iborat kichik guruhlariga ajratiladi. Har bir guruh darsda bajarilishi lozim bo'lgan topshiriqni ma'lum qismini bajaradi. Guruhlar topshiriqlarning to'liq bajarilish natijasida o'quv materialining yaxlit o'zlashtirilishiga erishiladi. Mazkur metodning asosiy prinsiplari-komandani taqdirlash, o'quvchilarga individual yondashish, muvaffaqiyatlarga erishish uchun bir xil imkoniyatlarni vujudga keltirish.

Erkin fikrlash darslari. Erkin fikrlash darslari ilmiy-ommabop adabiyotlar, vaqtli matbuotda chop etilgan maqolalar va bu maqolalarning muhokamalariga bag'ishlanadi.

Erkin fikrlash darslaridan ko'zda tutilgan maqsad:

1. O'quvchilarning bilim doirasini, ilmiy dunyoqarashini kengaytirish.

2. O'quvchilarni ilmiy, ilmiy-ommabop maqolalar, risolalar, kitoblar bilan tanishtirish orqali ularning bilim olish va fanga bo'lgan qiziqishlarini orttirish.

3. O'quvchilarning avval o'zlashtirgan bilim, ko'nikma va malakalarini yangi vaziyatlarda qo'llash orqali yangi bilimlarni egallashlariga erishish.

Munozarali darslarning muvaffaqiyati qo'yidagi masalalarni to'g'ri hal etishga bog'liq:

- o'quvchilarning darsga qizg'in tayyorgarlik ko'rishiga;
- ular o'rtasida o'zaro hamkorlik, yordam uyushtirilishiga;
- o'quvchilarning o'z fikr-mulohazalarini to'liq bayon qilishi va mantiqan dalillashiga;

- o'quvchilarda boshqalarning fikrini sabot va chidam bilan tinglash ko'nikmalarining hosil qilinganligiga;

- o'qituvchining iqtidori, e'tiqodi, o'quvchilarning bilim faoliyatini faollashtira olish ko'nikma va malakalariga egallaganlik darajasiga bog'liq bo'ladi.

Erkin fikrlash darslarini o'tkazish uchun o'quvchilarga ko'pgina ilmiy, ilmiy-ommabop maqolalarni o'qishni, hamda xorijiy tajribalardan o'rganishni tavsiya etamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev X.A. Mashg'ulotlarda faol ta'lim usullaridan foydalanish / - Farg'ona: FarDU, 2008.

2. Avliyakov N.X., Musaeva N.N. Pedagogik texnologiyalar / - T.: "Fan va texnologiyalar" nashriyoti, 2008.

3. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent 2008.